Raadsvoorstel

Portefeuillehouders:	Burgemeester L. de Lange en wethouder A. Damme
Datum B&W vergadering	25 augustus 2026
Documentkenmerk:	D/2026/182207 behorende bij zaak: Z/2026/050940

Aan de raad,

Onderwerp:

Voortgangsbesluit verkenning mogelijke lichte samenvoeging Landsmeer en Purmerend

Voorgesteld raadsbesluit/c.q. beslispunten

1. Een positief voortgangsbesluit te nemen, op basis van de quickscan ‘Samen vooruit’, voor een mogelijke lichte samenvoeging van de gemeenten Landsmeer en Purmerend per 1 januari 2031;

2. Het college opdracht te geven om, in samenwerking met de gemeente Purmerend, uitvoering te geven aan Fase II van de verkenning, gericht op het voorbereiden van een voorgenomen intentiebesluit, waaronder:
    a. Het uitvoeren van een participatief traject met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden;
    b. Het verdiepen van de financiële bevindingen uit de quickscan;
    c. Het uitvoeren van een beleidsvergelijking tussen beide gemeenten met daarin de uitwerking van de aandachtspunten die door de gemeenteraad zijn benoemd op 8 juni 2026;

3. Het college opdracht te geven om in dezelfde periode een plan van aanpak op te stellen voor het formele herindelingstraject op grond van de Wet arhi, zodat bij het voorgenomen intentiebesluit duidelijkheid bestaat over de inrichting, planning, capaciteit, governance, participatie en financiële consequenties van dit vervolgtraject;

4. Uit te spreken dat de gemeenten Oostzaan en Wormerland gedurende het vervolgproces kunnen aansluiten bij de verkenning zoals bedoeld in beslispunt 2 met als uitgangspunt dat het beoogde tijdpad van een mogelijke herindeling per 1 januari 2031 behouden blijft;

5. Voor de uitvoering van Fase II tot en met het moment van besluitvorming over een eventueel intentiebesluit een budget van € 125.000,- beschikbaar te stellen en deze kosten voorlopig te dekken uit de algemene reserve, met het voornemen deze kosten op een later moment te verrekenen met de eenmalige frictiegelden in het kader van de herindeling.

Wettelijke grondslag voor raadsbevoegdheid

Gemeentewet

Inleiding

Aanleiding

De gemeente Landsmeer bezint zich al geruime tijd op haar bestuurlijke toekomst. In de afgelopen jaren zijn verschillende toekomstscenario's verkend. In 2024 hebben de gemeenten Wormerland, Oostzaan en Landsmeer gezamenlijk een impactanalyse uitgevoerd naar een ambtelijke en een bestuurlijke fusie. Beide varianten boden op dat moment onvoldoende perspectief. Vervolgens is Landsmeer op zoek gegaan naar een sterke en toekomstbestendige bestuurlijke partner binnen de regio Zaanstreek-Waterland.

De gemeenteraad van Purmerend heeft op 27 november 2025 het college ruimte gegeven om verkennende gesprekken te voeren over een mogelijke samenvoeging (herindeling) met gemeenten die daaraan behoefte hebben. De gemeenteraad van Landsmeer heeft vervolgens op 18 december 2025 het college opdracht gegeven om met Purmerend verkennende gesprekken te voeren over een mogelijke herindeling.

Ter uitvoering van deze besluiten hebben beide colleges op 31 maart 2026 een gezamenlijke procesbeschrijving vastgesteld. Hierin is afgesproken de verkenning gefaseerd uit te voeren. Fase I bestaat uit het opstellen van een quickscan waarin op hoofdlijnen de strategische, financiële, organisatorische en regionale gevolgen van een mogelijke herindeling worden onderzocht. Op 8 juni 2026 is er in beide raden een bijeenkomst georganiseerd om de eerste beelden op te halen en eventuele aandachtspunten mee te nemen eventueel in het vervolg. De voorliggende quickscan vormt de afronding van Fase I.

Met dit voorstel wordt de gemeenteraad gevraagd een voortgangsbesluit te nemen. Daarbij ligt de vraag voor of de uitkomsten van de quickscan voldoende aanleiding geven om de verkenning verder te verdiepen in Fase II.

Kader

De verkenning is uitgevoerd aan de hand van drie samenhangende kaders.

In de eerste plaats vormen de elf door de gemeenteraad van Landsmeer vastgestelde uitgangspunten het inhoudelijke afwegingskader. Deze uitgangspunten beschrijven welke waarden, belangen en kwaliteiten voor de gemeenteraad centraal staan bij de beoordeling van een mogelijke bestuurlijke toekomst.

Daarnaast is aangesloten bij het Beleidskader gemeentelijke herindeling van het Rijk. Daarbij is gekeken naar aspecten als bestuurskracht, regionale samenhang, draagvlak, uitvoerbaarheid en de gevolgen van een mogelijke herindeling.

Tot slot is de verkenning uitgevoerd binnen de gezamenlijke procesafspraken die Landsmeer en Purmerend in maart 2026 hebben vastgesteld. Deze afspraken voorzien in een gefaseerde besluitvorming, waarbij iedere fase afzonderlijk door beide gemeenteraden wordt beoordeeld.

Doelstelling/beoogd resultaat

Met dit voorstel wordt beoogd Fase I van de verkenning af te ronden en een besluit te nemen over het vervolg van het proces.

De gemeenteraad wordt gevraagd vast te stellen dat de quickscan voldoende perspectief biedt om de verkenning met Purmerend voort te zetten in Fase II.

Fase II loopt tot het najaar van 2027 en staat in het teken van verdieping. In deze fase worden de strategische, financiële, organisatorische en beleidsmatige gevolgen van een mogelijke herindeling nader uitgewerkt. Daarbij worden onder meer de elf door de gemeenteraad vastgestelde uitgangspunten verder uitgewerkt, een beleidsvergelijking op onderdelen tussen beide gemeenten uitgevoerd, een participatietraject georganiseerd en de financiële gevolgen verder onderzocht. Ook wordt de betrokkenheid van beide gemeenteraden gedurende deze fase vormgegeven en wordt een plan van aanpak opgesteld voor een eventueel formeel herindelingstraject op grond van de Wet algemene regels herindeling (Wet arhi).

De resultaten van Fase II vormen de basis voor een eventueel intentiebesluit van beide gemeenteraden in het najaar van 2027. Indien beide gemeenteraden besluiten de verkenning voort te zetten, kan vervolgens het formele herindelingstraject op grond van de Wet arhi worden gestart, met als beoogde datum van herindeling 1 januari 2031.

Argumenten en afweging

1. De quickscan laat zien dat een mogelijke herindeling voldoende perspectief biedt

De quickscan laat zien dat een mogelijke herindeling met Purmerend op hoofdlijnen perspectief biedt voor een duurzame bestuurlijke, organisatorische en financiële toekomst van Landsmeer.

Landsmeer en Purmerend kennen een lange gezamenlijke geschiedenis en maken beide deel uit van de regio Zaanstreek-Waterland. De gemeenten vullen elkaar aan. Purmerend vervult als gemeente een belangrijke

regionale rol met een brede ambtelijke organisatie en een uitgebreid voorzieningenaanbod. Landsmeer brengt daar haar groene en landelijke karakter, hechte gemeenschappen en bijzondere landschappelijke kwaliteiten in. De ervaringen met de herindeling van Purmerend en Beemster laten zien dat binnen één gemeente ruimte kan bestaan voor zowel stedelijke ontwikkeling als het behoud van dorpen, landschap en identiteit. Daarmee ontstaat een gemeente waarin stedelijke en landelijke kwaliteiten elkaar versterken, die voortbouwt op een gedeelde historie en bestaande regionale samenwerking.

De strategische meerwaarde ligt daarnaast in het versterken van de bestuurskracht en uitvoeringskracht van Landsmeer, het behouden van onze gemeente binnen de regio Zaanstreek-Waterland en het versterken van de positie richting de provincie, het Rijk en regionale partners. Een grotere ambtelijke organisatie biedt meer mogelijkheden voor specialistische kennis, minder organisatorische kwetsbaarheid, een grotere continuïteit van de dienstverlening en een aantrekkelijker perspectief voor het aantrekken en behouden van medewerkers. Voor onze inwoners biedt een herindeling perspectief op een toekomstbestendige dienstverlening, met behoud van de identiteit van Landsmeer, Den Ilp en Purmerland, en meer mogelijkheden om te investeren in voorzieningen, woningbouw, bereikbaarheid en leefkwaliteit.

Ook financieel laat de eerste analyse een positief beeld zien. De lokale lasten voor inwoners van Landsmeer kunnen naar verwachting dalen, de effecten op het gemeentefonds blijken beperkt en er zijn mogelijkheden om de effecten van de herindeling op te vangen door besparingen binnen bestuur en bedrijfsvoering. Ook ten aanzien van ICT en personeel zijn in deze fase geen onoverkomelijke belemmeringen geconstateerd.

2. Fase II is nodig om de verkenning verder te verdiepen op financiën en de 11-punten

De quickscan geeft een eerste integraal beeld van de gevolgen van een mogelijke herindeling van onze gemeente met Purmerend. Voor een zorgvuldig intentiebesluit is een verdere verdieping noodzakelijk. In Fase II worden de elf door de gemeenteraad van Landsmeer vastgestelde uitgangspunten nader uitgewerkt. Daartoe wordt een beleidsvergelijking uitgevoerd tussen Landsmeer en Purmerend. Per uitgangspunt wordt inzichtelijk gemaakt welke overeenkomsten en verschillen bestaan, welke beleidskeuzes gemaakt zijn en wat de gevolgen van een herindeling zijn voor inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en de gemeentelijke organisatie.

De beleidsvergelijking richt zich onder meer op de thema's dienstverlening, participatie, ruimtelijke ordening, wonen, het sociaal domein, economie, mobiliteit, duurzaamheid, financiën en bestuur en organisatie. Daarnaast worden de financiële gevolgen van een herindeling verder verdiept. Deze verdieping biedt de gemeenteraad de benodigde informatie om in het najaar van 2027 een zorgvuldig afgewogen besluit te kunnen nemen over een eventueel intentiebesluit en de basis voor het bestuursakkoord.

3. Participatie vormt een belangrijk onderdeel van Fase II

Inwoners van Landsmeer zijn de afgelopen jaren al op verschillende momenten betrokken geweest bij de bestuurlijke toekomst van de gemeente. Een mogelijke herindeling met Purmerend vraagt echter om een nieuwe fase van participatie, waarin ook inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden uit Landsmeer worden betrokken.

Tijdens deze participatie wordt gevraagd welke kansen betrokkenen zien, welke zorgen leven en welke aandachtspunten zij willen meegeven voor de verdere uitwerking van een mogelijke samenvoeging. De uitkomsten worden betrokken bij de verdere besluitvorming en geven beide gemeenteraden inzicht in de opvattingen die leven binnen beide gemeenten. De wijze waarop de participatie wordt vormgegeven, wordt in Fase II nader uitgewerkt.

4. Beide gemeenteraden blijven gedurende Fase II actief betrokken

Tijdens de gezamenlijke raadsbijeenkomst op 8 juni 2026 heeft uw raad aangegeven gedurende Fase II actief betrokken te willen blijven bij de verkenning. Het college onderschrijft dit uitgangspunt.

Voor beide raden worden werkbijeenkomsten georganiseerd om gezamenlijk kennis te nemen van tussenresultaten, mogelijke dilemma's te bespreken en richting te geven aan vervolgstappen. Daarnaast wordt gewerkt aan een vervolg op de nadere ontmoeting en uitwisseling tussen beide raden. Door gezamenlijke bijeenkomsten en informele contactmomenten worden onderlinge contacten versterkt en ontstaat meer inzicht in elkaars perspectieven, werkwijzen en bestuurscultuur. Dit draagt bij aan een zorgvuldige en gezamenlijke verkenning van de mogelijkheden voor de toekomst.

5. Een goede voorbereiding van het formele herindelingstraject is van belang

Indien beide gemeenteraden besluiten tot een intentiebesluit in het najaar van 2027, volgt begin 2028 het formele herindelingstraject op grond van de Wet algemene regels herindeling (Wet arhi). Er wordt daarna een herindelingsontwerp opgesteld. Om een zorgvuldig en beheersbaar vervolgproces te waarborgen, wordt tijdens Fase II een plan van aanpak voor dit vervolgtraject opgesteld. Hierin worden onder meer de inrichting van de projectorganisatie, governance, planning, participatie, benodigde capaciteit en de financiële consequenties uitgewerkt. Hierdoor beschikt de gemeenteraad bij een eventueel intentiebesluit over een integraal beeld van het vervolgproces en de keuzes die daarbij horen.

6. Het vervolgproces biedt ruimte voor regionale ontwikkelingen

De bestuurlijke ontwikkelingen binnen de regio Zaanstreek- Waterland staan niet stil. Daarom wordt voorgesteld gedurende Fase II ruimte te laten voor aansluiting van de gemeenten Oostzaan en Wormerland.

Hiermee blijft flexibiliteit bestaan om in te spelen op ontwikkelingen binnen de regio, zonder dat dit afbreuk doet aan het uitgangspunt om het beoogde tijdpad van een mogelijke herindeling per 1 januari 2031 te behouden.

Risico’s

De quickscan geeft richting, maar biedt nog geen volledig beeld van alle gevolgen van een mogelijke herindeling. Om tot een zorgvuldig intentiebesluit te kunnen komen, is een verdere verdieping noodzakelijk. Daarom worden in Fase II de elf door uw gemeenteraad vastgestelde uitgangspunten nader uitgewerkt, worden de financiële en organisatorische gevolgen verder onderzocht. Ook wordt een plan van aanpak opgesteld voor een eventueel formeel herindelingstraject op grond van de Wet algemene regels herindeling (Wet arhi)

Daarnaast brengt ook het niet voortzetten of het aanzienlijk vertragen van de verkenning risico's met zich mee. De gemeente Landsmeer bevindt zich al geruime tijd in een proces waarin wordt gezocht naar een toekomstbestendige bestuurlijke oplossing. Langdurige onzekerheid over de bestuurlijke toekomst kan gevolgen hebben voor de aantrekkelijkheid van de gemeentelijke organisatie als werkgever, het behoud en de werving van medewerkers en daarmee voor de continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening aan inwoners. Een voortvarend vervolg van het proces draagt bij aan duidelijkheid voor inwoners, medewerkers en samenwerkingspartners.

Tot slot kunnen bestuurlijke ontwikkelingen binnen de regio Zaanstreek-Waterland van invloed zijn op het vervolgproces.

Financiële aspecten

Voor de uitvoering van Fase II wordt voorgesteld een budget van € 125.000,- beschikbaar te stellen. Dit budget wordt ingezet voor de verdere inhoudelijke verdieping van de verkenning, waaronder de beleidsvergelijking, de financiële en organisatorische uitwerking, het participatietraject (inclusief out-of- pocket kosten betreffende communicatie en materialen), de projectorganisatie en de voorbereiding van een eventueel formeel herindelingstraject op grond van de Wet algemene regels herindeling (Wet arhi). Deze € 125.000,- wordt opgenomen in Berap II. Het bestaande budget voor participatie (een budget van 50k) is gestort in de reserve Bestuurlijke Toekomst dat ook in 2027 aangewend zal worden.

Voorgesteld wordt deze kosten voorlopig te dekken uit de algemene reserve. Indien beide gemeenteraden op een later moment besluiten de herindelingsprocedure daadwerkelijk te starten, worden deze kosten verrekend met de eenmalige frictie-uitkering die het Rijk beschikbaar stelt voor gemeentelijke herindelingen.

Op basis van de huidige uitgangspunten bedraagt deze uitkering circa € 5,33 miljoen. De uitkering wordt verspreid over vijf jaar ontvangen. In het jaar voorafgaand aan de herindeling wordt circa € 1,07 miljoen uitgekeerd. Dit bedrag wordt gelijkelijk verdeeld over Landsmeer en Purmerend, waardoor onze gemeente in dat jaar circa € 533.350,- ontvangt. De resterende frictie-uitkering wordt vanaf het jaar van herindeling aan de samengevoegde gemeente uitgekeerd.

Duurzaamheid
Het voorstel kent geen duurzaamheidsaspecten.

Uitkomsten advies en inspraak:
x

Communicatie
Na besluitvorming door de gemeenteraad worden de quickscan en het voortgangsbesluit openbaar gemaakt. Vervolgens wordt, samen met de gemeente Purmerend, een communicatie- en participatieaanpak opgesteld voor Fase II. Deze aanpak is gericht op een transparant proces, waarbij inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, medewerkers en andere betrokkenen tijdig worden geïnformeerd en actief worden betrokken bij de verdere uitwerking van de verkenning.

Bijlagen

B1. Samen vooruit, Quickscan naar de verkenning herindeling Landsmeer- Purmerend (D/2026/189056)
B2. Quickscan van Purmerend naar de verkenning herindeling Landsmeer-Purmerend (D/2026/189722)
B3. Raadsvoorstel Purmerend (D/2026/189723)

U wordt uitgenodigd tot besluitvorming over te gaan.

namens het college van burgemeester en wethouders van Landsmeer,

L.A. (Léon) de Lange
Burgemeester

M. (Menno) de Haan
Gemeentesecretaris

Raadsbesluit

Portefeuillehouder:	Burgemeester L. de Lange
Datum raadsvergadering	24 september 2026
Documentkenmerk:	D/2026/182207 behorende bij zaak: Z/2026/050940

De raad van de gemeente Landsmeer

Gelezen het raadsvoorstel van het college, voorstelnummer: D/2026/182207 behorende bij zaak: Z/2026/050940

Gehoord de behandeling in de commissievergadering.

Raadsbesluit

1. Een positief voortgangsbesluit te nemen, op basis van de quickscan ‘Samen vooruit’, voor een mogelijke lichte samenvoeging van de gemeenten Landsmeer en Purmerend per 1 januari 2031;

2. Het college opdracht te geven om, in samenwerking met de gemeente Purmerend, uitvoering te geven aan Fase II van de verkenning, gericht op het voorbereiden van een voorgenomen intentiebesluit, waaronder:
    a. Het uitvoeren van een participatief traject met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden;
    b. Het verdiepen van de financiële bevindingen uit de quickscan;
    c. Het uitvoeren van een beleidsvergelijking tussen beide gemeenten met daarin de uitwerking van de aandachtspunten die door de gemeenteraad zijn benoemd op 8 juni 2026;

3. Het college opdracht te geven om in dezelfde periode een plan van aanpak op te stellen voor het formele herindelingstraject op grond van de Wet arhi, zodat bij het voorgenomen intentiebesluit duidelijkheid bestaat over de inrichting, planning, capaciteit, governance, participatie en financiële consequenties van dit vervolgtraject;

4. Uit te spreken dat de gemeenten Oostzaan en Wormerland gedurende het vervolgproces kunnen aansluiten bij de verkenning zoals bedoeld in beslispunt 2 met als uitgangspunt dat het beoogde tijdpad van een mogelijke herindeling per 1 januari 2031 behouden blijft;

5. Voor de uitvoering van Fase II tot en met het moment van besluitvorming over een eventueel intentiebesluit een budget van € 125.000,- beschikbaar te stellen en deze kosten voorlopig te dekken uit de algemene reserve, met het voornemen deze kosten op een later moment te verrekenen met de eenmalige frictiegelden in het kader van de herindeling.

De raad van de gemeente Landsmeer,

ValidSigned door Caroline Hageman
op 20-10-2026

C.L. (Caroline) Hageman,
griffier

ValidSigned door Léon de Lange
op 20-10-2026

L.A. (Léon) de Lange
voorzitter

Het voorstel wordt aangenomen.
Stemming:
Voor: 12 stemmen (D66, VVD, CDA, Lokaal Landsmeer en PRO)
Tegen: 2 stemmen (DorpsBelang)
Afwezig: 1 (PRO)